

นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยยุค 4.0 Public Policy with Thai Education 4.0

ปรณิกา มีครุฑ

โทร.097-147-5544, E-mail: nongpunnika@gmail.com

ที่ปรึกษากฎหมาย

Prunnika Meekrut

Legal counsel

รับเข้า: 10 ตุลาคม 2562 แก้ไข: 6 ธันวาคม 2562 ตอรับ: 19 ธันวาคม 2562

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะนโยบายสาธารณะกับนโยบายการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะนโยบายการศึกษาในยุค 4.0 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี ในเชิงของการเป็นนโยบายสาธารณะ ภายใต้บริบททางสังคมโลกาภิวัตน์ ซึ่งการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่รัฐมีต่อคนในสังคม นโยบายสาธารณะของรัฐทางด้านการศึกษาก็มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาประเทศ นโยบายสาธารณะทางการศึกษาจำเป็นจะต้องคำนึงถึงทุกคนในสังคมว่า เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายของรัฐ การพัฒนาประเทศให้เป็น Thailand 4.0 เป็นสังคมที่มีความก้าวหน้า อีกทั้งการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการศึกษามีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ มีการนำความรู้หลากหลายด้านเข้ามาศึกษาเพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ดี รวมทั้งควรให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี และการศึกษาในยุค 4.0 เป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด โดยพบว่าการศึกษายุค 4.0 มีความเป็นสหวิทยาการในการนำเอาศาสตร์ด้านต่าง ๆ มาประกอบการศึกษา รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมถึงแม้ว่าจะยังไม่มากนัก แต่ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการศึกษาในอนาคตต่อจากยุค 4.0

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ นโยบายการศึกษา การศึกษายุค 4.0 สหวิทยาการ

Abstract

This article aims to recommended public policy and education policy in Thailand. Especially the education policy of the 4.0 era, which is part of the 20-year National Strategy and 20-year National Education plan in terms of public policy. Under the

context of globalization society. Education which is the basic factor that the state has for the people in society. Public policy of the state of education is therefore very important in the development of the country. Public education policy therefore needs to consider everyone in society as a stakeholder in government policies. Developing the country to be Thailand 4.0 is a progressive society. And the development of public policy in education is interdisciplinary. There is a variety of knowledge being brought to study for good results. And should use various sectors to participate in the development of public policy to promote the 20-years National Education plan and education in the 4.0 era as the most benefit to the people. Overall, it is found that education in the 4.0 era is interdisciplinary in bringing various fields of science into education. Including providing opportunities for various sectors to participate. Although not enough but it is considered a good starting point for the development of public education policies in the future after the 4.0 era.

Keywords: public policy, education policy, education 4.0, interdisciplinary

บทนำ

นโยบายสาธารณะเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำหรับการพัฒนาประเทศ เป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐบาลในการสร้างสังคมให้มีคุณภาพ โดยนโยบายสาธารณะจะเป็นเรื่องที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมได้รับประโยชน์จากรัฐบาล นโยบายสาธารณะที่สำคัญเป็นอันดับต้น ๆ มักจะเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคม เช่น นโยบายด้านสาธารณสุข และนโยบายด้านการศึกษา เป็นต้น นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประชาชนเพื่อให้คนในสังคมมีความรู้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นรากฐานให้กับอนาคตของประเทศชาติ เป็นการสร้างคนรุ่นต่อไปให้มีความรู้เทียบเท่านานาชาติ นโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษายังเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เช่น การมีการศึกษาภาคบังคับ เป็นการบังคับด้วยกฎหมายที่ให้คนทุกคนต้องได้รับการศึกษา นโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาของประเทศไทยเกิดขึ้นตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษาสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดการศึกษาในระบบโรงเรียนขึ้นในปี พ.ศ.2408 รัชกาลที่ 5 จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้วัดสอนหนังสือและเลข ต่อมาในปี พ.ศ.2427 มีการตั้งโรงเรียนหลวงเป็นโรงเรียนสำหรับสามัญชนแห่งแรก คือ โรงเรียนมหรณพาราม (หอจดหมายเหตุครุฑสมณชลกรุงเทพฯ, 2016: ออนไลน์) ถือได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ครั้งนั้นอันเป็นจุดเริ่มต้นของการมีนโยบายสาธารณะทางการศึกษาของประเทศไทยเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกก็ได้

ต่อมานโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาของประเทศไทยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตลอดมาผ่านหลายช่องทางที่เป็นนโยบายสาธารณะ เช่น รัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และพระราชบัญญัติต่าง ๆ ขณะเดียวกันรูปแบบการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน รูปแบบที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงลักษณะของสถานที่ทำการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้ถือว่ามีความสำคัญต่อนโยบายสาธารณะทางการศึกษาของประเทศไทยจนถึงยุคการศึกษา 4.0

นโยบายสาธารณะ

การศึกษานโยบายสาธารณะเป็นการศึกษาที่มีขอบข่ายกว้างขวางและมีความซับซ้อนในต่างประเทศวิชานโยบายสาธารณะเป็นวิชาที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นช่วงเวลาที่การศึกษารูปแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary) ได้รับความนิยมขึ้นมา วิธีการในการศึกษาแบบสหวิทยาการเป็นการใช้ศาสตร์หลายแขนง หลายสาขาวิชา เข้ามาประกอบการศึกษา การศึกษานโยบายสาธารณะก็เป็นหนึ่งในวิชาที่มีลักษณะของความเป็นสหวิทยาการ (ณัฐฐา วินิจนัยภาค, 2554) ที่ครอบคลุมศาสตร์ทางรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย และสังคมวิทยา เป็นต้น เพื่อที่จะเข้าใจทั้งกรอบ วิธีคิด และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมในเบื้องต้น มีผู้ให้นิยามและความหมายของนโยบายสาธารณะ ดังนี้

Easton (1953) กล่าวว่านโยบายสาธารณะ คือ การจัดสรรคุณค่าสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเพื่อสังคมส่วนรวมโดยเป็นผลมาจากความเชื่อของรัฐบาลว่าเรื่องอะไรสำคัญหรือเหมาะสมจึงเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เพื่อส่วนรวมโดยรัฐบาลจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายผ่านระบบการเมือง

Lasswell and Kaplan (1970) ให้ความหมายของคำว่านโยบายสาธารณะ คือ โครงการที่มีการกำหนดเป้าประสงค์ คุณค่า และแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดการกระทำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการนโยบายสาธารณะครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดนโยบายจนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Dye (1984) อธิบายว่านโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำในส่วนที่รัฐบาลเลือกกระทำจะครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดทั้งกิจกรรมที่เป็นงานประจำและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส

ธนวัฒน์ พิมลจินดา (ม.ป.ป.) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางปฏิบัติ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลของประเทศหนึ่ง ๆ กำหนดขึ้นด้วยความตั้งใจว่า จะการทำเพื่อแก้ไข ปัญหาของสาธารณชน โดยอาจมีแผนและโครงการรองรับ เพื่อเป็นแนวทางที่ทำให้มีการปฏิบัติหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้โดยสิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำนั้น อาจส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ

ดังนั้นนโยบายสาธารณะจึงหมายถึง แนวทางปฏิบัติ นโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมทางการเมืองของรัฐบาลต่อสาธารณะ โดยมีประชาชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายสาธารณะนั้น นโยบายสาธารณะอาจจะเป็นได้ทั้งการแก้ไขปัญหา การป้องกันปัญหา การเตรียมพร้อม การตอบสนอง การหยิบบิน กิจกรรมอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่รัฐบาลทำเป็นนโยบาย เพื่อที่จะให้นำเอานโยบายสาธารณะนั้นไปปฏิบัติ

พัฒนาการของนโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทย

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนโยบายทางด้านการศึกษาของประเทศไทยนั้นมีการพัฒนามาโดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ช่วงที่ 1 (2504-2506) ซึ่งมีความครอบคลุมในด้านการศึกษาแล้ว ทั้งการจัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาการศึกษา เช่น ให้เยาวชนของชาติได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง มีมาตรฐานที่สูงขึ้นเพิ่มระดับการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี (ป.1-ป.4 ขยายถึง ป.5-ป.7) นอกจากการศึกษาภาคบังคับแล้วยังมีการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างการตั้งมหาวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้น นโยบายทางด้านการศึกษาของประเทศไทยมีพัฒนาการมาโดยตลอด แม้ว่าการศึกษาภาคบังคับจะยังไม่สามารถขยายได้เต็มที่ แต่มีการเพิ่มในส่วนของการส่งเสริม การฝึกอาชีพ การศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้นมาโดยตลอด จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ได้ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 9 ปี เป็น 12 ปี รวมทั้งให้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัย 0-5 ปี อย่างมีคุณภาพ ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9, 10 และ 11 เป็นต้นมา นโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษานำไปกับการเพิ่มคุณภาพทางการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ที่อยู่ในสังคมเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกับการเข้ารับบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึง

ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 เกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาในมาตรา 43 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน” รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่เน้นเรื่องการกระจายอำนาจให้สิทธิมนุษยชน ดังนั้นมาตราดังกล่าวจึงถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญทางด้านการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2550 นอกจากเรื่องของการศึกษาภาคบังคับจำนวน 12 ปี แล้ว ยังขยายโอกาสถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิและการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 ก็ยังคงเน้นทั้งการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี การพัฒนาต่อยอดสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น การส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมกันต่อโอกาสและการเข้ารับบริการทางการศึกษาจากรัฐ

การศึกษายุค 4.0

ก่อนจะเป็นการศึกษาไทย 4.0 การศึกษาไทยในอดีตตั้งแต่ยุคแรกหรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการศึกษาไทยยุค 1.0 เป็นการพัฒนาตามสภาพบริบทของสังคมไทยที่มีพัฒนามาโดยตลอด โดยเริ่มนับยุค 1.0 ตั้งแต่การมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก สภาพบริบทของประเทศไทยเรียกว่าคือ Thailand 1.0 ยังคงเป็นสังคมเกษตร เน้นการเกษตรเป็นหลัก ประชากรประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ หลักสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อชุมชนของตนเอง ทักษะที่ใช้คือทักษะเพื่อการยังชีพ เช่น การปลูกผัก ทำสวน บทบาทของครู คือ เป็นการบอกให้ผู้เรียนเข้าใจและทำตามได้ ต่อมาเข้าสู่ยุค Thailand 2.0 มุ่งเน้นด้านอุตสาหกรรมขนาดเล็กไม่ซับซ้อนมาก เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม การศึกษาในยุค 2.0 นี้เป็นการศึกษาไปเพื่อระบบอุตสาหกรรม ต่อมาเข้าสู่ยุค Thailand 3.0 มุ่งเน้นด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อน มีการส่งออกของสินค้า มีนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน เพียงแต่ประเทศไทยเป็นเพียงประเทศผู้รับจ้างผลิตเท่านั้น เช่น อุตสาหกรรมไฟฟ้า อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แต่ประเทศไทยยังไม่ค่อยมีนวัตกรรมของตนเอง ถึงแม้ว่าในยุคนี้จะเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีมีความเป็นโลกาภิวัตน์แล้วก็ตาม การศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อชุมชนนานาชาติ เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีเป็นหลัก เมื่อเข้าสู่ยุค 4.0 ประเทศไทยต้องมีการสร้างนวัตกรรมเป็นของตนเองให้ได้โดยไม่พึ่งพาต่างชาติเหมือนเมื่อก่อน มีเป้าหมายคือ เป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โจทย์ใหญ่ที่สำคัญคือทำอะไรให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากประเทศที่กำลังพัฒนาไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว การทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง (พรชัย เจตมานัน และคณะ, 2559: ออนไลน์)

ด้านภาพรวมของการศึกษาตั้งแต่ยุค 1.0 จนถึง 4.0 มีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากตลอดระยะเวลาประมาณกว่า 60 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความหมายของการศึกษา บทบาทของเทคโนโลยี บทบาทของครู การใช้สื่อการสอน การใช้วิทยาการเข้ามาประกอบในการเรียนการสอนที่ทำให้ยุคของการศึกษาแบบ 4.0 พัฒนาไปกับสภาพบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ความหมายของการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นการครูสอนให้นักเรียนตามคำสอนตามแบบเรียน ต่อมาเป็นการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันสร้างความรู้ใหม่ทางด้านเทคโนโลยีต่อการศึกษา ตั้งแต่เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ช่วงทศวรรษที่ 1990 บริบทสังคมโลกเป็นบริบทสังคมข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี โลกกลายเป็นโลกไร้พรมแดน ความสะดวกในการติดต่อสื่อสารมีเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการมาของระบบอินเทอร์เน็ตทำให้สิ่งต่าง ๆ พลิกโฉมมากมาย ทางด้านการศึกษาที่เช่นกัน อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทเพราะการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของความสะดวกสบาย การติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล ค้นคว้าข้อมูล เป็นสื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และประโยชน์อีกมากมาย ห้องเรียนจึงไม่ใช่ห้องเรียนที่เป็นเพียงอาคารสถานที่อีกต่อไป ด้วยวิทยาการและเทคโนโลยีในยุค 4.0 ทำให้ห้องเรียน

กลายเป็นห้องเรียนไร้พรมแดน แต่เดิมนั้นใช้สื่อและอุปกรณ์ในห้องเรียนเมื่อมีเทคโนโลยีที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีอินเทอร์เน็ตก็ทำให้การส่งผ่านความรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีความสะดวกมากขึ้น ถึงปัจจุบันรูปแบบของการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของนวัตกรรม เช่น รูปแบบที่เป็นดิจิทัล หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) การประชุมทางไกลผ่านระบบ video conference การใช้โซเชียลมีเดีย (social media) การใช้อินโฟกราฟิก (info graphic) เข้ามาเป็นเครื่องมือในการช่วยสอน ด้านรูปแบบของการสอนแต่เดิมนั้นอาศัยเพียงแค่ครูสอนนักเรียนภายในห้องเรียน ก็พัฒนามาจนเป็นการขยายองค์ความรู้ที่สามารถให้ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการสอน มาทำการสอนประกอบกับครูที่สอนในห้องเรียนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน

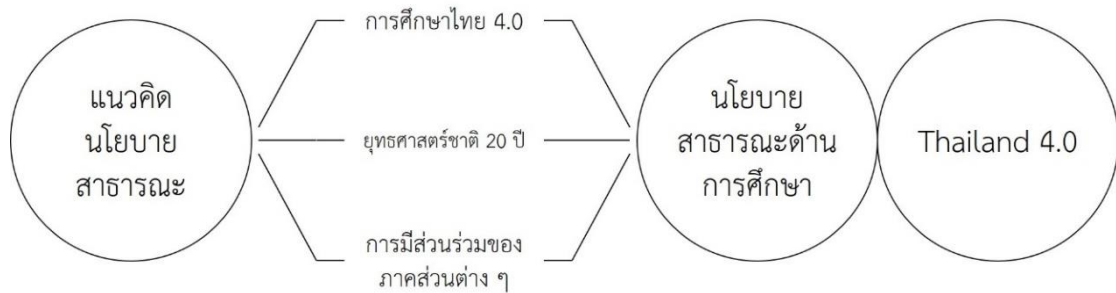
การศึกษาในยุค 4.0 ที่เน้นการสร้างนวัตกรรม สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ การศึกษาแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary) ที่เน้นการใช้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้ามาศึกษาร่วมกัน เพื่อศึกษาให้เห็นแง่มุม และมิติต่าง ๆ ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างของศาสตร์แต่ละสาขา เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ในเชิงบูรณาการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งทางองค์ความรู้ของวิชาการ ทักษะในด้านต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์และการปฏิรูปสู่การเป็น Thailand 4.0 ประกอบไปด้วย 1) การอ่าน (reading) 2) การเขียน (writing) 3) วิทยาศาสตร์ (relation science) 4) คณิตศาสตร์ (arithmetic) 5) เทคโนโลยีและนวัตกรรม (relation technology and innovation) 6) คุณภาพ (relation quality) 7) การคิดวิเคราะห์ (critical thinking) 8) ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) 9) พลังสร้างสรรค์ (creative tension) 10) ความคิดเชิงรุก (critical proactively) 11) การสื่อสาร (communication) 12) การร่วมมือ (collaboration) 13) การเกื้อกูลและแบ่งปัน (collaboration cultural) 14) สมรรถนะ (competency) 15) การเชื่อมโยง (Connecting) 16) การยึดมั่น (composition) 17) การกำกับและติดตาม (controlling) 18) การใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า (cost effectiveness) 19) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) 20) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency and effective) และ 21) การประเมินผล (evaluation) (พรชัย เจตมานัน และคณะ, 2559: ออนไลน์) สิ่งเหล่านี้ถึงแม้ว่ารัฐจะมีทั้งนโยบาย แผนงานที่จะปฏิบัติแล้ว แต่การทำให้นโยบายสาธารณะสัมฤทธิ์ผลจำเป็นจะต้องมีนโยบายสาธารณะที่ดี สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยยุค 4.0

การดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการศึกษามีเป้าหมายได้หลากหลายแต่ส่วนที่เป็นหัวใจสำคัญคือ การพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรากฐานของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองโดยสำนักการศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการจัดการกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม และสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมผ่านนโยบายสาธารณะทางการศึกษา ดังนั้นนโยบายสาธารณะคือการมองนโยบายในฐานะที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองต่อการศึกษา ด้วยความเป็นสหวิทยาการของวิชานโยบายสาธารณะทำให้การศึกษาวานโยบายสาธารณะนั้นมิใช่ประโยชน์และความซับซ้อนในการศึกษาจนถึงกระบวนการ

กำหนดนโยบาย ในการศึกษานโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยยุค 4.0 นั้นแนวคิดตัวแบบของนโยบายสาธารณะที่สามารถนำมาศึกษาได้มีด้วยกันหลายตัวแบบ เช่น ตัวแบบกระบวนการนโยบาย ในฐานะกิจกรรมทางการเมือง ตัวแบบสถาบันนโยบายในฐานะผลที่เกิดจากสถาบันนโยบายสาธารณะครอบคลุมทุกกรณีที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ นั่นคือครอบคลุมในแง่ของการมีผลบังคับใช้ต่อทุกคน เริ่มมาจากการศึกษาภาคบังคับกำหนดให้ทุกคนได้รับการศึกษาที่ภาครัฐเป็นผู้จัดหา นั้นหมายความว่ารัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดการบังคับใช้นโยบายสาธารณะในสังคม ถึงจะเป็นการผูกขาดแต่ถ้าเป็นนโยบายที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ ตัวแบบเหตุผลนิยม นโยบายสาธารณะในฐานะที่เลือกประโยชน์สูงสุดต่อสังคมด้วยนโยบายที่มีเหตุผลเป็นการมองด้วยเหตุผล ไม่ควรมองในเรื่องของผลได้ผลเสียขาดทุนกำไรที่เป็นตัวเงิน ตัวแบบนี้เป็นการคิดคำนวณผลโดยรวมในเชิงคุณค่าทางสังคมการเมืองเศรษฐกิจที่จะต้องเสียไปเมื่อแรกกับนโยบายสาธารณะที่มีคุณค่ามากกว่า จากตัวอย่างของตัวแบบที่ใช้ในการศึกษานโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาจะเห็นได้ว่านโยบายสาธารณะเป็นการเลือกการกระทำของรัฐบาล โดยไม่ตั้งความหวังกับมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่เป็นการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพของคนในสังคมมากกว่าที่จะมองถึงความคุ้มค่าในแง่ของกำไรขาดทุน

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และครอบคลุมหลายมิติ ทำให้หลายประเทศทั่วโลกตระหนักว่ารูปแบบการศึกษาที่ใช้วิธีการแบบก่อนศตวรรษที่ 21 นั้น ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของสังคมได้อีกต่อไป ในสังคมไทยที่กำลังเรียกร้องการจัดการศึกษารูปแบบใหม่เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญต่อการอยู่รอดในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น ทักษะคิด การเรียนรู้ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม รวมถึงความรู้พื้นฐานที่สำคัญ มีความพยายามของภาครัฐ ภาคประชาสังคม มูลนิธิ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และภาคเอกชนจำนวนหนึ่งที่มีความพยายามผลักดันให้เกิดการปฏิรูปหลายครั้งแต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาในเชิงคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง (ไทยทรูวัน, 2561: ออนไลน์) ทำให้การพัฒนาการศึกษาภายใต้ประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ภายใต้แนวคิดประชารัฐ ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาของประเทศไทยที่สำคัญในช่วงเวลาปัจจุบัน รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทย 4.0

นโยบายสาธารณะกับการศึกษาของประเทศไทยในยุค 4.0 มีความเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่เกิดขึ้น ด้านการศึกษาพื้นฐานดังนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2560 มาตรา 54 “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3)” ต่อมาคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 28/2559 เรื่องให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามคำสั่งดังกล่าวเป็นการลดขั้นตอนหรือเงื่อนไขด้านข้อกฎหมายบางประการเพื่อให้รัฐสามารถจัดการสวัสดิการด้านการศึกษาได้อย่างรวดเร็วขึ้น และกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2560 ถึง พ.ศ.2579 เป็นการเน้นการเรียนการสอนที่สอนให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในโลกมาใช้ในการเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงไม่ครบในหลาย ๆ มิติ ดังนั้นเพื่อการเติมเต็มให้เข้ากับความเป็น 4.0 จึงมีส่วนของการศึกษาไว้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นนโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาที่สำคัญโดยมีด้านต่าง ๆ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์เหล่านี้เบื้องต้นเป็นนโยบายสาธารณะที่มีการผสานทั้งวิธีการและศาสตร์ที่หลากหลายเพื่อให้สิ่งเหล่านี้เป็นนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาล (good governance) รวมทั้งควรจะใช้หลักการปรึกษาหารือพร้อมกับหลักการประชาธิปไตย (deliberative democracy) เพื่อให้นโยบายไม่มีลักษณะบนลงล่าง (top-down) เพียงอย่างเดียว เพื่อขับเคลื่อน

แผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ สารของแผนการศึกษาแห่งชาติมีความชัดเจน การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสาธารณชน การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อความความตระหนักในสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ ปรับปรุงกฎระเบียบ และกฎหมายต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษา สร้างช่องทางให้ภาคประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งระดับนโยบายและระดับพื้นที่ต่อรัฐในฐานะเจ้าภาพของการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์

ข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะต่อการศึกษาไทยยุค 4.0

นโยบายสาธารณะต่อการศึกษาไทยยุค 4.0 ควรเปิดโอกาสให้มีช่องทางหรืออำนาจความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะ อาจจะเป็นเรื่องของการให้สิทธิพิเศษ การส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้วิทยาการเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน นโยบายสาธารณะควรมีการเข้าไปช่วยเหลือสิ่งเหล่านี้ การลดขั้นตอนทางภาครัฐบางอย่างถึงแม้จะมีความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้นก็ตามแต่ต้องไม่ลืมว่าจะต้องมีการตรวจสอบถึงความถูกต้องในทุกขั้นตอนเพื่อเป็นการป้องกันการหาผลประโยชน์จากการอำนวยความสะดวกจากขั้นตอนดังกล่าว ด้านการส่งเสริมการศึกษาภาครัฐควรมีนโยบายที่จะคัดเลือกและให้โอกาสรวมทั้งมีความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นทั้งภาคประชาสังคมภาคประชาชน ภาคเอกชนเพื่อนำมาบูรณาการนโยบายสาธารณะต่อการศึกษาไทย ถึงแม้ว่าจะมีนโยบายสาธารณะหลากหลายด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ แต่ทั้งหมดก็ยังเป็นเพียงแผนและนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติภาครัฐควรจะเข้าใจถึงปัญหาทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศ ปัญหาสังคม และปัญหาต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของประชาชนอย่างละเอียด จากทั้งปัจจัยที่ทำให้เป็นอุปสรรคหลากหลายรูปแบบ

ในภาคปฏิบัติของการนำนโยบายสาธารณะต่อการศึกษาในยุค 4.0 จึงจำเป็นจะต้องมีการจัดการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาผู้สอนให้มีทักษะและความสามารถในการสอนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งการเตรียมหลักสูตร บทบาทของครูผู้สอน ทักษะของผู้สอนเพื่อผลประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน กฎหมาย พระราชบัญญัติ รวมถึงนโยบายต่าง ๆ นอกจากจะต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นหลักแล้ว นโยบาย กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนก็ควรจะมีนโยบายที่ช่วยให้ผู้สอนที่ครอบคลุมในทุกด้าน ถึงแม้ว่าจะเป็นนโยบายสำหรับผู้สอนโดยเฉพาะก็ตาม ซึ่งนโยบายในส่วนของผู้สอนต้องมีการบูรณาการให้มีความเป็นนโยบายสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นการพัฒนาทั้งระบบการศึกษาเพื่อให้นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยเป็นการศึกษาในยุค 4.0 อย่างแท้จริง

เรื่องการศึกษาเพื่อเติมเต็มศักยภาพนักเรียนควรจะมีการเติมเต็มศักยภาพของนักเรียนที่จะนำไปสู่เป้าหมาย ได้แก่

1. การสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ทักษะและคุณลักษณะขั้นพื้นฐานที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ในสังคม เศรษฐกิจสมัยใหม่ และมีคุณภาพพร้อมที่จะเลือกทางของตนเองได้อย่างมีคุณภาพ

2. การสร้างทางเลือกคุณภาพ การปฏิรูปหลักสูตร การทดสอบ การพัฒนาครู และพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้ระบบการศึกษามีความรับผิดชอบต่อนักเรียนซึ่งรวมถึงการยกระดับอาชีวศึกษาให้เป็นทางเลือกคุณภาพสำหรับนักเรียนด้วย

3. การสร้างระบบข้อมูลเพื่อตัดสินใจอย่างมีคุณภาพในด้านนี้เป็นการพัฒนาข้อมูลระบบสื่อสาร ข้อมูล และระบบแนะแนวที่ดี เพื่อเป็นพื้นฐานให้นักเรียนตัดสินใจเลือกได้อย่างมีคุณภาพ

4. การสร้างการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนตลอดกระบวนการเรียนรู้

นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาในยุค 4.0 ยังต้องพบกับปัญหาเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางสังคมไม่เพียงแต่ในสังคมไทย ในบริบทสังคมโลกปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมนั้นเป็นปัญหาต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการศึกษาโดยตลอด การศึกษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการยกระดับประสิทธิภาพในการผลิตและพัฒนา เช่น การศึกษาจะช่วยเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นนำไปสู่การลดระดับความยากจนของประชากร สร้างความเท่าเทียมทางเพศ สร้างสำนึกในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

นอกจากการเสริมสร้างปัจจัยภายในกับนโยบายสาธารณะกับศึกษาในยุค 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพผ่านนโยบายสาธารณะแล้ว การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งต่อนโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาที่ต้องปรับตัว การกำหนดมาตรฐานด้านวิชาชีพหลายสาขาให้เท่าเทียมกันและเป็นที่ยอมรับร่วมกันตามข้อตกลงคุณสมบัตินักวิชาชีพ (Mutual Recognition Arrangement: MRA) เพื่อให้ผู้มีวิชาชีพสาขาต่าง ๆ สามารถเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประชาคมอาเซียน ให้เป็นตลาดแรงงานและฐานการผลิตซึ่งต้องอาศัยการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือโดยเสรี การจัดการศึกษาด้านวิชาชีพในสาขาเหล่านี้จึงมีความจำเป็นจะต้องให้มีมาตรฐานทางวิชาชีพอยู่ในระดับที่ยอมรับร่วมกันได้ปัจจุบันมี 8 วิชาชีพสาขาที่มีการทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันในอาเซียนแล้ว คือ

1. สาขาวิชาชีพวิศวกรรม
2. สาขาวิชาชีพพยาบาล
3. สาขาวิชาชีพสถาปัตยกรรม

4. สาขาวิชาชีพด้านการสำรวจ
5. สาขาวิชาชีพบัญชี
6. สาขาวิชาชีพแพทย์
7. สาขาวิชาชีพทันตแพทย์
8. สาขาวิชาชีพการท่องเที่ยว

นอกจากการศึกษาระดับสูงและวิชาชีพเฉพาะทางดังกล่าวแล้วนั้น ในระดับที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานก็มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต รัฐควรจะจัดการส่งเสริม ปูพื้นฐานตั้งแต่ระดับเบื้องต้น เพื่อให้ประชากรมีคุณภาพ พร้อมทั้งจะสามารถประกอบอาชีพอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ การศึกษาพื้นฐานมีความจำเป็นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและบริบทโลก ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือประชากรควรมีความรู้และทักษะที่จำเป็นอะไรบ้างสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งความจำเป็นอย่างนี้อาจจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ในกรณีของไทยภาษาอังกฤษถือเป็นความกังวลหนึ่งของคนไทยซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่ดีนักเมื่อพิจารณาผลการสอบแบบที่เป็นมาตรฐานของนานาชาติความรู้ภาษาเพื่อนบ้านของคนไทยก็ยังมีเป็นจำนวนน้อย (ธีระ นุชเปี่ยม, ม.ป.ป.) ขณะที่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบันถึงแม้ว่าจะอยู่ในยุคที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมากแล้วแต่ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏอยู่ในอินเทอร์เน็ต ไม่สามารถบอกได้ว่าอันไหนคือข้อมูลที่ถูกต้องหรือเป็นจริง ดังนั้นรัฐควรมีนโยบายสาธารณะต่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จำเป็นต่อการพัฒนาอนาคตของชาติ

ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทย คือ การศึกษานอกระบบ ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของคนไทยทั้งสายสามัญและสายอาชีพ มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านนี้ให้กว้างขวางและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมากกว่า 7,000 แห่ง ห้องสมุดสาธารณะรวม 960 แห่ง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคคล และชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน การศึกษานอกระบบมุ่งที่กลุ่มเป้าหมายหลักหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ ผู้พิการ เด็กด้อยโอกาส ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ผู้นำท้องถิ่น ผู้ต้องโทษ และชาวไทยที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ (ธีระ นุชเปี่ยม, ม.ป.ป.) การพัฒนานโยบายสาธารณะให้กับการศึกษานอกระบบจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งสำคัญที่จะทำให้การศึกษาไทยยุค 4.0 นั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นด้วยการใช้นโยบายสาธารณะที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกคนในสังคม

สรุป

การศึกษาไทยในยุค 4.0 เป็นนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาระดับชาติที่มุ่งยกระดับการศึกษาของประเทศไทยมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นความพยายามของรัฐในการพัฒนานโยบายทางการศึกษาไปพร้อมกับการพัฒนาด้านอื่นที่เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ถึงแม้ว่าจะมีทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติต่าง ๆ แล้วก็ตามในเชิงนโยบาย แต่ในภาคปฏิบัติยังมีเรื่องอื่นที่ยังเป็นปัญหาอยู่อีกมาก ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะปัญหาจากตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้ที่อยู่ในระบบการเรียนการสอน นักเรียน นักศึกษา ที่จำเป็นจะต้องมีการพัฒนานอกเหนือจากความรู้ที่สามารถหาได้จากการศึกษาทั่วไป แต่ในด้านจิตใจก็ควรจะได้มีการพัฒนาให้มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นการลดปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ในส่วนของการพัฒนาจิตใจนี้เองถึงแม้ว่านโยบายสาธารณะอาจจะดูเหมือนไม่เกี่ยวข้อง แต่หากรัฐมีมาตรการในการจัดการหรือแผนการที่ดี จะเป็นการช่วยลดภาระของบุคลากรในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น นโยบายสาธารณะจึงควรมีบทบาทเป็นอย่างมาก ในการจัดการปัญหานี้ ดังนั้นการศึกษายุค 4.0 ควรจะเป็นนโยบายสาธารณะอย่างแท้จริง เพราะส่งผลต่อคนทั้งประเทศและอนาคตของประเทศจึงควรให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับนโยบาย รวมทั้งรัฐควรส่งเสริมเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องแบบทางอ้อม รัฐจึงจำเป็นจะต้องใช้นโยบายสาธารณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้นโยบายทางการศึกษาสามารถเข้าถึงกับคนทุกคนในสังคม สามารถใช้งานนโยบายสาธารณะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการศึกษายุค 4.0 ไปด้วย

เพื่อให้การศึกษาไทยในยุค 4.0 เป็นพื้นฐานที่ดีกับประเทศไทย 4.0 รัฐควรทำงานในเชิงรุก เช่น จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ เพื่อศึกษาและพัฒนา นโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะ รวมทั้งประสานงานร่วมกับหลายภาคส่วน เพื่อการปรับปรุง พัฒนานโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างของสังคมที่มีความหลากหลายที่แต่ละพื้นที่อาจมีความต้องการบางอย่างที่แตกต่างกัน เพื่อผลสัมฤทธิ์ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

สุดท้ายนี้หากมองว่านโยบายสาธารณะคือสิ่งที่รัฐเลือกที่จะทำหรือไม่ทำ ตามความหมายที่กล่าวไว้ตอนต้นแล้ว นโยบายสาธารณะที่ดีควรเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และมองเป้าหมายตามความเป็นจริง รัฐจะต้องทำทุกอย่าง ทุกวิถีทางกับการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกประโยชน์ให้ประชาชนได้มากที่สุดเพราะการพัฒนาทุนมนุษย์ถือได้ว่าเป็นต้นทุนในการพัฒนาประเทศที่ไม่สามารถนับความคุ้มค่าออกมาเป็นมูลค่าในเชิงกำไรหรือขาดทุนแบบธุรกิจ สุดท้ายผู้เขียนเสนอว่านโยบายสาธารณะกับการศึกษายุค 4.0 ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมให้แก่ประเทศชาติ มียุทธศาสตร์ที่สนับสนุน มีแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่หากขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้ก็อาจจะเป็นเพียงแค่นโยบายที่เขียนไว้ในกระดาษ เป็นเพียงแค่แนวคิดในความฝันที่ไม่สามารถสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

ณัฐฐา วินิจนัยภาค. (2554). **นโยบายสาธารณะ: แนวทางในการศึกษาแบบสหวิทยาการ**. โครงการเอกสารตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ไทยทริบูน. (2561). **ปรับการศึกษา 0.4 สู่ 4.0 ด้วย 4 แนวทางอนาคตใหม่การปฏิรูปการศึกษาไทย**, ค้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2562, จาก http://thaitribune.org/contents/detail/305?content_id=32109&rand=1526143851
- ธนวัฒน์ พิมลจินดา. (ม.ป.ป.). **นโยบายสาธารณะ**. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (ม.ป.ป.). **นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาในบริบทโลก**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรชัย เจดามาน และคณะ. (2559). **การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21**. ค้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2562, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/jedaman/2016/12/31/entry-1>
- หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2016). **โรงเรียนหลวงแห่งแรก**. ค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2562, จาก <http://catholichaab.com/main/index.php/research-and-study/research-and-study/1170-2016-05-13-02-18-01>
- Dye, R. T. (1984). **Understanding Public Policy**. 5th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Easton, D. (1953). **The Political System: An Inquiry into the State of Political Science**. New York: Alfred A. Knopf.
- Lasswell, H., & Kaplan, A. (1970). **Power and Society**. New Haven: Yale University Press.